

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВПЛИВУ ЗМІ НА СОЦІАЛЬНУ МОБІЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Серед особливостей сучасного розвитку України – продовження становлення самостійної держави, зміцнення її владних та соціальних інститутів, формування сталих економічних стосунків, реформи в освіті. Стара система цінностей, що панувала за радянського режиму, зруйнована, нова – перебуває на стадії закладання основ. Різкий перехід від одного укладу життя до іншого привів на початку дев'яностих років минулого століття до повного заперечення старих традицій, але нові на тлі майже революційних перетворень ніяк не встигають сформуватися. “В умовах кризового, перехідного стану суспільства, коли змінюються типи політичної культури, виникають серйозні проблеми збереження й передачі політичного досвіду, спадкоємності політичних інститутів, норм і цінностей” [1, с. 16].

Кожна людина переміщується в соціальному просторі, в суспільстві, в якому вона живе. Іноді ці переміщення людина сприймає відчутливо і ідентифіковано, наприклад, переїзд із Києва у Львів, перехід із православної в греко-католицьку церкву, або з однієї сім'ї в іншу. Все це змінює позицію індивіда в суспільстві і свідчить про його переміщення в соціальному просторі. Проте існують такі переміщення людини, які важко визначити як соціальні не лише оточуючим її людям, але й їй самій. Наприклад, дуже складно визначити зміни становища індивіда у зв'язку із зростанням (або падінням) престижу, збільшенням або зменшенням можливостей використання влади, змінами доходу. Разом із тим, такі зміни в позиції людини в кінцевому підсумку відбиваються на її поведінці, системі відносин в групі, потребах, установках, інтересах і орієнтаціях. У зв'язку з цим важливо визначити, як здійснюються переміщення індивідів в соціальному просторі, які в соціології прийнято називати процесами мобільності.

Поняття соціальної мобільності було введено в соціологічний обіг П.Сорокіним у 1927 р. З того часу воно активно використовується в соціологічних дослідженнях нерівності і буквально означає переміщення індивідів між різними рівнями соціальної ієрархії, яка визначається зазвичай з точки зору широких професійних і соціально-класових категорій. Ступінь соціальної мобільності часто використовується як показник рівня відкритості і рухомості суспільства і, навпаки, його консервативності, замкнутості. Відомо, що у станомо-кастовому суспільстві соціальна мобільність майже повністю відсутня, наприклад, у феодальному суспільстві кріпосний селянин не міг вільно змінити свій статус. В суспільстві буржуазно-демократичному соціальна мобільність проявляється особливо яскраво, надаючи можливість людині переміститися з однієї перетни чи страти в іншу. За часів СРСР соціальна мобільність найчастіше проявлялася в можливості перейти з лав робітників і селян в клас інтелігенції або управлінців, починаючи з майстра і закінчуючи, найвищими державними і партійними чиновниками. У цілому можна стверджувати, що в суспільстві торгово-ринкових відносин можливість переходу людини з однієї соціальної позиції в іншу не визначається лише родовими ознаками, а багато в чому залежить від самої людини, її активності, творчих здібностей, таланта і вольових якостей. Саме наявність або відсутність таких здібностей і якостей визначає рух людини з однієї верстви в іншу. Адже верстви ці, маючи свої якісні і кількісні характеристики, не відділені одна від одної непрохідною стіною (як це має місце в кастовому або станомому устрої суспільства), а скоріше мають розмиті кордони, вони нібито разом дифузно проникають одна в одну, що і визначає можливість цього руху людей (або окремих соціальних груп і спільностей).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Становлення сучасної української молоді відбувається в період, коли розмиті соціальні норми та цінності. За всієї мобільності та відкритості до всього нового студенти все одно виявляються не готовими ні в моральному, ні в інтелектуальному плані до ціннісних перетворень в державі та в її політичному житті. До того ж вимоги демократизації суспільства передбачають можливість одночасного існування кардинально протилежних політичних моделей, які базуються на різних ціннісних підставах. Особистість при цьому вільна у своєму виборі, але через велику кількість таких моделей та достатньо низьку політичну культуру учасників політичного процесу, без допомоги соціальних інститутів, і в першу чергу освіти, на сьогоднішньому етапі розвитку України їй не обійтися. Про роль студентства у політичному житті українського суспільства та про політичну соціалізацію студентської молоді пишуть Ю.І.Загородній, В.С.Курило, С.В. Савченко та ін..

Формулювання цілей статті... Мета нашої статті – дослідити соціально-педагогічні умови впливу ЗМІ на соціальну мобільність студентів ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження... Початок 2007 р. характеризується розбурхуванням пристрастей в політичному житті країни та великою, на межі з небезпечною “наелектризованістю” настрою в суспільстві. Цьому передувало кілька подій, які беруть початок в 2004 році – президентській кампанії в Україні. Саме з цією компанією пов'язана активізація політичного життя в Україні. Така активність суспільства в цілому відбилася і на позиції та соціальній активності студентства, яке повною мірою відчуло на собі увагу з боку різноманітних політичних сил. “За оцінками спеціалістів, які займаються проблемами молоді, студентський рух вступив в період нового розвитку, провідним вектором якого є об'єднання навколо основних кандидатів на пост

Президента України” [1, с. 61]. Це, по суті, логічно, адже перша людина в державі уособлює напрям подальших перетворень в країні і взагалі вектор її розвитку. А для молоді людини, яка вступає в доросле і самостійне життя, дуже важливо бачити перспективу.

2004 рік став відправною точкою у кардинальному розділенні політичних ідеологій, порушив проблеми, що до цього в українському суспільстві не обговорювалися, підняв на поверхню теми, що раніше в споконвічно толерантному українському суспільстві мирно співіснували. Перш за все це стосується співіснування російської та української мов, оцінки історичних подій 1939 року (приєднання західноукраїнських земель до складу СРСР) та подій, пов'язаних з діяльністю ОУН – УПА. Друга група тем, що розділили українське суспільство навпіл, торкається перспективи подальшого розвитку країни. Одна половина українців бачить її у налагоджуванні відносин з сусідньою Росією, інша – прагне до Євросоюзу та зміцнення українсько-американських відносин. Два головних кандидати на посаду Президента у 2004 році якраз і уособили ці дві, принципово протилежні системи політичних та національних цінностей. Саме в цей період формуються дві основні політичні молодіжні коаліції – “Молодь вибирає Януковича” та “Наша Україна”, яка підтримує В. Ющенка. До складу цих коаліцій вливається кілька десятків всіляких студентських організацій, спілок, об'єднань, рухів.

За весь час існування незалежної України саме на період з листопада 2004 року по січень 2005-го припадає пік громадянської активності українського суспільства і, зокрема, студентської молоді. Студенти стають активними учасниками акцій протесту, мітингів, апофеозом яких є наметове містечко на майдані Незалежності в Києві. Висока активність молоді пов'язана у той період, на наш погляд, з двома чинниками.

По-перше, це пояснюється специфікою студентства в цілому як соціальної групи, яка завжди була в авангарді будь-яких протестних настроїв у суспільстві. Цим чинником зумовлена свідома участь молоді людини у політичних перетвореннях в країні.

По-друге, радикалізм поглядів, споконвічний революційний настрій та мобільність студентства привабили представників різних політичних партій, і українська молодь виявилася безпосереднім учасником політичного життя країни. У цьому випадку соціальна та політична активність молоді не завжди свідомі. Часто молоді люди виходили на вулиці на акції протесту під впливом агресивних гасел або матеріальних заохочень.

Наступний період активності українського суспільства пов'язаний з виборами до Верховної ради 2006 року. Знову “на – гора” підіймаються теми, що протиставляють світосприйняття двох половин українців. Наступає ера брудної політики, війни компроматів, не завжди прозорих виборчих технологій. І знову одними з головних виразників ідей політичних партій, що борються за місця в парламенті, стають студенти.

Важливим етапом політичної соціалізації є період після виборів 2006 року. Протистояння з вулиць переноситься до стін парламенту, де точка кипіння настає у травні 2007 року, коли Президент розпускає Верховну Раду і призначає позачергові парламентські вибори. Період з 2007 по серпень 2009 року можна охарактеризувати як період тихого протистояння двох вже згаданих вище ідеологій, перманентних акцій протесту мітингів та підготовки до чергової «битви титанів» у січні 2010 року, коли українці обирали нового Президента країни. В Україні знову спостерігається соціальна активність, хоча вже й не така масштабна, як це було у 2004 році. Студенти знову стали рушійною силою боротьби за політичну владу в Україні.

Набуття політичної соціалізації відбувається в молоді людини під час навчання у вищому навчальному закладі. Дослідники процесу називають два її шляхи. Перший шлях – передача політичної свідомості та культури від старшого покоління до молодшого. Такий досвід передається сім'єю, а також під час навчання у школі та ВНЗ. “У ньому є відома частка здорового консерватизму, оскільки у свідомість молоді експлікуються ті цінності й норми поведінки, які вже засвоєно досвідом минулого” [1, с.18]. Інший шлях пов'язаний із набуттям особистістю власного політичного досвіду. Молода людина спостерігає за політичними процесами, що відбуваються в країні; бере участь у різноманітних політичних закладах, таких як мітинги, демонстрації, акції протесту; вона спілкується з ровесниками і бере до уваги ті соціальні групи, до яких на даний момент належить. Отже, другий шлях політичної соціалізації перебуває за межами соціально-педагогічного впливу на особистість. Якщо передача суспільного досвіду відбувається рівномірно, поступово та ступінчасто, паралельно зі зростанням людини як у фізіологічному, так і в інтелектуальному плані, то свій власний політичний досвід молода людина, як правило, набуває стихійно. Особливо цей процес актуалізується під час соціальних катаклізмів, коли змінюється політичний устрій держави, відбуваються глобальні економічні перетворення. “Звідси бере початок політичний цинізм, властивий сучасній молоді. Повсякденною практикою політичних кампаній у сучасній Україні стало залучення студентів до проведення різноманітних політичних акцій за певну платню. Багато студентів беруть участь у цьому процесі, при чому часто водночас в політичних заходах протидіючих сил. Ці ж процеси знаходять своє вираження в поширенні серед частини молоді політичного нігілізму й конформізму, зневіри у власній значимості як суб'єкта політичної діяльності” [1, с. 49].

Історично склалися так, що студентство як соціальна група є найбільш організованою та впливовою силою молодіжного руху, яка завжди перебувала в авангарді як політичних, так і соціальних перетворень. Історія XIX - XX століть сповнена прикладами активної участі студентства у політичних перетвореннях, революціях, повстаннях. Але фахівці застерігають про небезпечність ситуації, коли в суспільстві наявні серйозні протистояння

за кількома важливими напрямками духовного життя. “Непримириме протистояння субкультур різних сегментів населення, особливо молоді, вкрай небезпечно для майбутнього країни” [1, с.16].

Найпоширеніша форма політичної діяльності студентства у сучасному українському суспільстві є участь у мітингах, демонстраціях, збиранні підписів, участь у студентських об'єднаннях, членство в політичних партіях. Така форма політичної діяльності була притаманна студентству і в середині 60-х років ХХ ст., коли в США та країнами Європи прокотилася хвиля так званих “студентських революцій”. Історія цього питання не входить в предмет нашого дослідження, але вважаємо за необхідне зробити невеличкий екскурс в історію, аби знайти точки подібності в політичній активності студентської молоді того часу і сучасної України.

В царській Росії початок студентської активності припадає на першу половину ХІХ ст. Тоді в університетах з'являються студентські корпорації. А в другій половині ХІХ століття університетське студентство стало одним з головних ініціаторів демонстрацій та громадських заворушень. Детально це явище описано істориком та публіцистом В.Гіляровським. У другій половині ХІХ ст., коли жорсткі правила, введені Олександром ІІІ, торкнулися й університетів, студенти проявили неабияку активність. Поруч з вимогами побутового характеру студентські протести в Росії мали ярко виражений соціальний характер і політичне підґрунтя. Саме їм Гіляровський приписує авторство гасла того періоду “Геть самодержавство!” [2, с. 281].

Зростання студентської активності в США припадає на період з 1960 до 1970 року. Студентський протест проявлявся не просто в молодіжному бунті, а в продуманій політичній діяльності. Студентські вимоги пов'язані не тільки з проблемами вищої школи. Американські студенти того часу беруть участь у боротьбі з найбільш гострих загальнонаціональних проблем. В Європі найбільш активно проявили себе студенти Франції у 1968 році.

Вітчизняні дослідники студентства проводять паралель між студентською активністю в США в 1970 -х та в Україні в 1990-х рр. В обох ситуаціях мали місце так звані “сидячі страйки”, якими було охоплено переважно більшість великих промислових міст та культурних центрів двох країн. Але з різницею у часі у чверть століття. На той час в Україні студенти не просто порушували болючі для суспільства питання, а й намагалися розв'язати проблеми загальнодержавного масштабу. Нові сплески студентської активності зафіксовані в березні 2002 року.

Політична ситуація, рівень загальної культури та особливості розвитку медіа-простору сьогодні в Україні такі, що суспільство в цілому, і студентство, зокрема, як одна з соціальних груп цього суспільства, підпадають під двобічну атаку. З одного боку, студентів намагаються використати різноманітні політичні сили. Маємо справу з так званою “політичною експлуатацією”, коли за гроші або якісь інші блага студенти беруть участь у різних політичних заходах. А з іншого, – на молоду людину, в першу чергу, з екранів телевізорів обрушується шквал інформації різного змісту, якості, сумнівних морально-етичних цінностей. Це може спричинити як непродуманість зробленого вибору та обраної поведінки, так і викликати підсвідому агресію та непримиренність до тих, хто думає інакше. Телеканали, особливо загальноукраїнські, вже продемонстрували свої “можливості” щодо спотворення інформації та штовхання до конфліктного протистояння тих, хто сповідує різні точки зору та підтримує різні політичні сили. Сьогодні як ніколи в історії незалежної України важливо звернутися до такої споконвічної риси українського національного характеру, як толерантність, терпимість до іншого. Набуття цієї риси особливо можливо для молоді, якій, власне, і доведеться будувати нову демократичну Україну.

Теза про те, що педагогічні умови є рушійною силою будь-якого педагогічного процесу, запорукою виконання поставлених педагогічних задач, позначена в роботах Г. Демет'єва, О. Севаст'янової, Ю. Загороднього, Е. Бережною. Б. Купріянов відзначає варіативність категорії «педагогічні умови».

Студентську проблематику в незалежній Україні вивчали та вивчають представники різних суспільних дисциплін і передусім педагоги та соціологи. Серед сучасних дослідників цієї тематики відзначимо В. Андрющенка, А. Алексюка, О.Л. Мірошника, В. Курила, С. Харченка, Б. Ананьєва, С. Савченка. Усі вчені підтримують думку, що у процесі становлення особистості студентський період має найважливіше значення для освоєння соціальних орієнтирів та формування світогляду молодої людини – майбутнього спеціаліста.

Роль електронних ЗМІ, насамперед телебачення, у формуванні світогляду молодої людини дедалі частіше стає предметом досліджень сучасних педагогів, соціологів, психологів. Серед дослідників, що вивчають можливості й позитивного, і негативного впливу телебачення, згадаємо С. Кара-Мурзу, К. Гаврилова, В. Кудіна, Я. Шведову, А. Москаленка, О.Л. Мірошника, В. Бебіка. Вони стверджують, що телебачення за певних умов може стати одним із провідних учасників виховного та навчального процесу. Завдання своєї статті ми вбачаємо саме у відокремленні найбільш перспективних соціально-педагогічних умов виховання та освіти студентської молоді засобами телебачення.

Рушійною силою будь-якого педагогічного процесу є наявність відповідних педагогічних умов. Перед тим, як визначити умови корисної взаємодії ВНЗ та ЗМІ, визначимось із самою дефініцією поняття «умова».

У словнику С. Ожегова подано кілька значень терміна «умова»: це обставина, від якої що-небудь залежить; вимога, яку висуває одна зі сторін, що домовляються; усна або письмова угода про що-небудь; правила, установлені в якій-небудь сфері життя та діяльності; обстановка, у якій щось відбувається. З філософського погляду, умова – це “те, від чого залежить дещо інше (зумовлене); істотний компонент комплексу об'єктів (речей, їх стану, взаємодій), за наявності якого з необхідністю впливає існування цього явища” [5, с.

707]; сукупність об'єктів (речей, процесів, відношень), необхідних для виникнення, існування чи зміни якогось об'єкта [6, с. 380]. Тож, суть категорії "умови" це відношення предмета до явищ, що його оточують, без яких його існування неможливе.

Г. Демент'єв вказує на таку особливість умови, як стабільність та незмінність. Умови формують характер протікання процесу, при цьому самі практично не змінюються [2, с. 55]. Ю. Загородній розуміє умови як "відношення предмета до явищ, що його оточують і без яких його існування неможливе" [4, с. 62]. Е. Бережнова вважає умову спеціально створеною дослідником обставину, "при якій можлива та чи інша його ефективна дія" [1, с. 136].

Таким чином, умови – це стабільні обставини, що оточують об'єкт та формують характер впливу на нього. Вони можуть існувати незалежно від об'єкта, і можуть бути створені спеціально для впливу на нього. Те, що умови можливо створювати й коригувати залежно від поставлених завдань, дуже важлива особливість для визначення соціально-педагогічних умов перспективної взаємодії студентської аудиторії та засобів масової інформації.

Отже, соціально-педагогічні умови – це сукупність педагогічних заходів для здійснення певного педагогічного процесу; обставина, спеціально створювана дослідником для ефективного досягнення поставленої мети. Соціально-педагогічні умови за способом впливу на освітній процес можуть бути зовнішні та внутрішні [3, с. 85]. Зовнішні умови – результат функціонування політичної, соціально-економічної, освітньої та інших систем зовнішнього середовища. Вони реалізуються через відповідні соціальні інститути. Внутрішні педагогічні умови є частиною завдання певного педагогічного процесу. Таким чином, суб'єкт виховної та навчальної діяльності відчуває вплив і зовнішніх, і внутрішніх педагогічних умов. Вони стають тими факторами, що сприяють або, навпаки, гальмують виховну та навчальну діяльність.

У нашій статті під соціально-педагогічними умовами ми розуміємо сукупність зовнішніх та внутрішніх педагогічних заходів та вимог, що сприятимуть якомога кращому розкриттю виховної функції телебачення та результативній взаємодії ВНЗ та ЗМІ. При створенні конструкції таких умов ми виходили з урахування активного впливу зовнішнього середовища на студентську молодь, концепції взаємодії з ним навчального закладу.

Діада понять "соціальне" і "педагогічне" створює самостійний простір дослідження, окреслений нами як соціально-педагогічні умови, що визначають взаємозв'язок між педагогічною й соціальною дійсністю, з яких формується плідне, перспективне і взаємокорисне співробітництво ВНЗ та ЗМІ.

Серед чималої кількості можливих соціально-педагогічних умов ми вважаємо за необхідне визначити композицію провідних. Їх, на наш погляд, дві: 1) забезпечення регіональної програми підтримки медіаосвіти студентської молоді 2) активне залучення студентів, починаючи з перших курсів, до громадсько-політичного життя суспільства, зокрема до спільних телевізійних проєктів соціально-політичного та соціокультурного напрямку.

Медіаосвіта – вивчення учнями або студентами закономірностей масової комунікації, її задачі – підготувати молодь до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття інформації, усвідомлення наслідків її впливу на психіку. Медіаосвіта покликана навчити молоду людину розуміти інформацію – "декодувати повідомлення, критично оцінювати їх якість, опанувати засоби спілкування на основі невербальних форм комунікацій за допомогою технічних засобів" [7, с. 66]. Усі ці вміння набули особливої актуальності в останні два десятиріччя, що характеризують бурхливим та стрімким розвитком інформаційного простору загальноукраїнського і регіонального. ЗМІ і телебачення, стають активним "гравцем" у соціально-економічному та політичному житті суспільства. Інформаційною та просвітницькою функцією вже давно не обмежується телебачення. Тому вміння не розгубитися в потоці інформації, не стати сліпим виконавцем чужої волі, вміння критично ставитися до всього, що пропонують "блакитні екрани", стає для сучасної людини одним із пріоритетних знань. Сьогодні, коли зміст телеінформації практично не контролюється, проблема самостійного мислення студента, формування його поглядів, цінностей та ідеалів під впливом інформаційного хаосу вимагає розвитку нової системи навичок та вмінь спілкування з телеінформацією і критичного її осмислення. Уміння аналізувати, виділяти головне в інформаційному повідомленні, розуміти спрямованість телекомунікації, прихований зміст телепередач стають необхідними на-всіх етапах навчання.

Поняття "соціальна освіта" з'явилося в Україні лише в першій половині 90-х рр. минулого століття у зв'язку з відкриттям кафедр соціальної педагогіки й активізацією соціальної роботи. Така освіта, у процесі якої відбувається навчання основним правилам життєдіяльності людини в суспільстві, опанування соціальної культури, соціального мислення й поведінки, культури соціальної організації вкрай стає необхідною.

В Україні тільки з'являється усвідомлення необхідності створення відповідних навчальних програм. На наш погляд, медіаосвіта має стати обов'язковою дисципліною для студентів, які вивчають гуманітарні та суспільно-політичні дисципліни, а в перспективі вона може ввійти до курсу загальноосвітніх дисциплін вищої школи. На регіональному ж рівні нам здається цілком можливим створення пілотної програми медіаосвіти на базі одного з місцевих вищих навчальних закладів.

Ідеальних ЗМІ не існує, оскільки такий варіант має усвідомлені вразливі місця та певні ризики. Це, насамперед, ускладнений доступ новачків до ЗМІ, закриття багатьох видань через монополізацію та

концентрацію медійного простору, документальне насильство, пов'язане з висвітленням терористичних актів. Стурбованість громадських організацій, медичних, соціальних та педагогічних працівників викликає насильство, яке потрапляє на екрани у формі художніх фільмів, комп'ютерних ігор та ін.. У сучасному суспільстві телебачення стає основним джерелом інформації, розповідає чи показує дитині більше, ніж батьки, друзі, вчителі (до того ж інформація є далекою від поглядів батьків та вчителів, навіть від країни проживання підлітка).

В Україні вплив телебачення поєднується з затяжною соціально-економічною та політичною кризою і посилюється негативною рекламою, що формує нездійсненні та неможливі для реалізації бажання громадян цінністю. Все це суттєво впливає на ріст злочинності загалом і підліткової зокрема.

Важливим й одночасно дискусійним соціально-педагогічним засобом формування правової компетентності студентської молоді (особливо майбутніх працівників системи освіти) є цикл лекцій та семінарів з роз'ясненнями та психологічними тренінгами за участю фахово підготовлених за відповідними напрямками спеціалістів відповідних управлінь та відділів органів державної влади та місцевого самоврядування.

ЗМІ мають усвідомлювати певну соціальну відповідальність перед суспільством, оскільки громадяни мають бути належно поінформовані з важливих суспільних питань. Адже досить часто ЗМІ не стільки служать інтересам широкої громадськості, скільки експлуатують її психологічні особливості, виносячи на перші шпальти сенсаційні повідомлення про побутові кримінальні історії, не завжди коректні матеріали з приватного життя відомих людей тощо. Як результат – поява та розвиток популярної (не завжди якісної) преси, численних інтерактивних телевізійних шоу. Тут варто відзначити, що якісними можна вважати ЗМІ, розраховані на відносно вузький прошарок високоосвічених громадян (управлінці, науковці, викладачі, бізнесмени), для яких всебічна поінформованість є частиною професійних обов'язків. До них можна віднести просто допитливих людей, які заради власного задоволення готові упродовж годин отримувати інформацію про політику та економіку. тому важливим напрямом соціально педагогічної та правової роботи зі студентською молоддю є робота з періодичними виданнями, підготовка тематичних виставок, відкритих переглядів літератури (за участю співробітників наукової бібліотеки), проведення тематичних годин спілкування, прес-конференцій, брифінгів з питань діяльності Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Такі форми роботи дають можливість удосконалення когнітивних, виконавських умінь і навичок, опанувати ази сутності державної служби, служби в органах місцевого самоврядування, набувати навичок конкурентноздатності та самореалізації на сучасному ринку праці.

На сучасному етапі розвитку важливу роль у політико-правовому вихованні відіграють Інтернет, ЗМІ, що характеризуються загальнодоступністю та широким суспільним діалогом. Основним інструментом тут є веб-лог, на якому автор публікує приватний щоденник зі своїми роздумами і коментарями і, поміж іншого, подає в нього гіперпосилання на інші сайти. Блог охоплює широкий спектр тем - від політичних коментарів і новин до різних захоплень, і створювати його може хто завгодно з огляду на простоту цієї операції, що мало відрізняється від ресстрації звичайної скриньки електронної пошти. Блоги стали популярними і навіть почали впливати на "велику пресу".

Висновки... Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що за умов стрімкого розвитку інформаційних технологій не можна не зважати на соціально-педагогічні можливості телебачення. Залучення його до виховного та освітнього процесів має стати державною політикою. Експериментальним майданчиком на початковому етапі такої політики може стати вища школа. Послідовно та системно впроваджуючи медіаосвіту, ВНЗ навчатимуть молодих людей до життя в сучасному інформаційному просторі. Залучення ж студентів із перших курсів навчання до участі в соціально-політичних та культурно-просвітницьких телевізійних проектах може не тільки збагатити їх знаннями, а й дасть можливість стати повноцінним творцем сучасної інформаційної культури. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в експериментальному опробуванні виконання названих соціально-педагогічних умов на базі одного з регіональних ВНЗ та громадсько-політичного мовлення місцевих телеканалів.

Література

1. Бережнова Е.В. Прикладне дослідження в педагогіці : монографія / Е.В. Бережнова. – М. – Волгоград : Переміна, 2003. – 164 с.
2. Дем'янюк Г.Г. Процес формування особистості під впливом соціального середовища у сучасних умовах : дис. ... канд. соц. наук / Г.Г. Дем'янюк. – М., 2000.–191 с.
3. Жернов В.І. Теоретико-методологічні основи формування професійно-педагогічної спрямованості особистості студента педагогічного вузу : монографія / В. І. Жернов, – Магнітогорськ : Магнітогорський держ. пед. ін-тут, 1999. – 116 с.
4. Загородніш Ю.І. Педагогічні умови політичної соціалізації студентської молоді в умовах великого промислового міста : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Ю.І. Загородній.– Луганськ, 2004. – 201 с.
5. Ожегов С.І. Словник російської мови / С.І. Ожегов. – М. : Держ. Вид-во іноз. та нац. словників, 1950. – 900 с.
6. Мірошник О.Л. Соціально-педагогічні умови результативної взаємодії ВНЗ та регіональних ЗМІ / О.Л. Мірошник // Освіта Донбасу. – Луганськ, 2011.– № 1 — 144 с.
7. Філософський словник. – М. : Политиздат, / За ред. чл.-кор. АН УРСР В.1994. – Т. 3,– 444 с.
8. Філософський енциклопедичний словник / Гол. ред. Л.Ф. Ілічев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковальов, В.Г. Панов. – М. : Сов. енцикл., 1983. – 840 с.

Анотація

У статті розглядаються соціально-педагогічні умови впливу ЗМІ на соціальну мобільність студентів.

Аннотация

В статье рассматриваются социально-педагогические условия влияния ЗМИ на социальную мобильность студентов.

Summary

The article considers the social and pedagogical conditions of media influence social mobility students.

Ключові слова: телебачення, політичні погляди, виховання, соціальна мобільність.

Ключевые слова: телевидение, политические взгляды, воспитание, социальная мобильность.

Key words: television, political views, education, social mobility.

Подано до редакції 13.03.2012.

УДК 378.22.015.31(072) (477): 34

©2012

Нагорна Т.В.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРАВНИЧИХ КУРСІВ ПРИ ОПАНУВАННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПРАВознавства» У ВНЗ УКРАЇНИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасний етап розвитку освітньої сфери насичений експериментами, нововведеннями, спробами вдосконалення вже існуючої системи підготовки фахівців. Тим більше, що 57-ма сесія Генеральної Асамблеї ООН проголосила десятиліття 2005-2014 років декадою «Освіти для стійкого розвитку», відповідальність за впровадження заходів якої покладається на ЮНЕСКО. Освіта для стійкого розвитку – це процес і результат прогнозування та формування людських рис (знань, умінь, навичок, стилю діяльності людей і співтовариств, рис особистості, компетентностей), що забезпечують постійне підвищення якості життя.

Конкретні форми роботи, які забезпечать сформованість відповідних компетентностей, на нашу думку, доцільно запроваджувати при вивченні навчальних дисциплін студентами ВНЗ. Тому метою нашої статті є розгляд особливостей формування професійних компетенцій майбутніх учителів правничих курсів при опануванні навчальної дисципліни «Методика викладання правознавства» у ВНЗ України

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Ця проблема не є новою у дослідженнях фахівців з актуальних питань методики викладання правознавства, проте спеціальних досліджень обраного аспекту не проводилося. У працях В.Адольфа, К.Безукладнікова, О.Боднара, Г.Козлова розглядаються загальні компетенції, які характерні для майбутніх педагогів [1; 3; 4; 10]. Конкретні компетенції вчителя щодо формування здорового способу життя є об'єктом уваги М.Горбенко, соціальний фактор педагогічної професії вивчає В.Введєнський [5; 6]. Теоретичні основи реалізації компетентнісного підходу в умовах інститутів післядипломної освіти висвітлюються в статті Н.Мурованої [14]. Н.Кузовлева та Н.Кузьміна розглядають фахові компетенції магістрантів та майстрів виробничого навчання [11; 12]. Загальні засади впровадження компетентнісного підходу в навчально-виховному процесі деталізуються в працях О.Пометун, М.Рудь, М.Сіданіч [15; 16; 18]. Так, порівняльний аналіз реалізації компетентнісного підходу в зарубіжних країнах містить праця О.Пометун [15]. Особливості реалізації компетентнісного підходу в освітніх закладах України висвітлює в своїй статті М.Рудь [16].

Виклад основного матеріалу дослідження... У навчальній літературі знаходимо перелік конкретних компетенцій майбутніх учителів та форми роботи з ними, особливості застосування при вивченні деяких тем шкільної програми. Так, у підручниках Б.Андрусишина та А.Гуза запропоновані різні форми роботи зі студентами, визначені оптимальні з них для засвоєння предметних знань, формування навиків науково-дослідної роботи [2; 7]. У навчальному посібнику В.Чужикової значна роль відводиться особливостям компетенцій майбутніх викладачів юридичних дисциплін шляхом моделювання та структурування кейсів (ситуаційних вправ) та застосування їх у формуванні професійних умінь майбутніх викладачів права [19, с.355-388].

У підручнику з методики навчання правознавства за ред. С.Кропив'янського та дослідженні Л.Рябовол висвітлюється суть інтерактивного навчання та етапи формування професійних компетенцій майбутніх вчителів правознавства [13; 17].

У педагогічній літературі компетентнісний підхід розглядається як спрямованість педагогічного процесу на формування і розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості, результатом якого буде сформована загальна компетентність людини, що є сукупністю ключових компетентностей (інтегрована характеристика особистості). Науковці європейських країн вважають, що набуття молоддю знань, умінь і навичок спрямоване на вдосконалення їхньої компетентності, сприяє інтелектуальному й культурному розвитку особистості, формуванню в неї здатності швидко реагувати на запити часу. Саме тому важливим є усвідомлення самого поняття компетентності, розуміння, які саме компетентності і як необхідно формувати, що має бути результатом навчання